

Referat fra koordineringsgruppemøte 9

Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4, Storo

13.02.2019, kl. 10.00-12.35

Til stede:Koordineringsgruppens medlemmer

Linda Granlund, Helsedirektoratet (møteleder)

Anne Kathrine Owren Aarum, Helsedirektoratet

Ole Berg, Helsedirektoratet (referent)

Ingvill Størksen, Virke

Bård Gultvedt, NorgesGruppen

Harald Kristiansen, COOP

Madelene Brogren Lid, COOP

Gry Sørensen, NFGF

Gyrd Omholt Gjevestad, Tine SA

Anders Högberg, Orkla ASA

Leif Bache-Mathiesen, NHO Service og Handel

Kristin Saarem, Nortura

Ole Michael Bjørndal, NHO Reiseliv

Anna Maria Karlsen, NHO Mat og Drikke

Henrik Stenwig, Sjømat Norge

Observatører

Svein Erik Stave, Fafo

Arnhild Haga Rimestad, Helse- og omsorgsdepartementet

Ingrid Vigerust, Helse- og omsorgsdepartementet

Ellen Kielland, Mattilsynet

Anette Hjartåker, Universitetet i Oslo

Monica H. Carlsen, Universitetet i Oslo

Gunnar Bakke, BKLF

Kathrine Martinsen, Folkelig AS

Henriette Øien, Helsedirektoratet

Eva Rustad de Brisis, Helsedirektoratet

Sak 01/19 Velkommen og Helsedirektoratets arbeid

- a) Møteleder ønsket velkommen og informerte om Helsedirektoratets arbeid.

Status for arbeidet med ny forbruksundersøkelse fra SSB: vedtak om dataleveranse vil sendes til dagligvarekjedene i løpet av uke 9 eller 10. Deretter vil SSB gå i dialog om innholdet i dataleveransene. Ressurser fra IT og sikkerhet hos SSB er involvert i arbeidet for å komme frem til en løsning på usikkerhet knyttet til hvilken mengde data SSB kan ta imot.

Kommunikasjon 2019: kampanjen "Bare du" ble lansert 8. januar og har blitt godt mottatt. Helsedirektoratet utvikler nye verktøy og evaluerer effektene av arbeidet som kan presenteres i neste møte i koordineringsgruppen.

Ernæringskriterier for offentlige anbud: høringsfrist var 19.12.18 og det har kommet 24 høringssvar. Flere av innspillene har løftet viktigheten av synliggjøring og tilgjengeliggjøring av nøkkelhullsmerkede produkter som er tilpasset storhusholdning. Helsedirektoratet inkorporerer høringsinnspillene og planlegger ferdigstillelse våren 2019.

Nytt nasjonalt råd for ernæring 2019-2021 er etablert. Første konstituerende møte ble avholdt 12. februar 2019. Jøran Hjelmesæth er ny leder, Liv Elin Torheim er nestleder. Les mer om rådets arbeid, mandat og sammensetning på [rådets hjemmesider](#).

Nye tall for produkter merket med nøkkelhull i dagligvaremarkedet ble presentert. I følge AC Nielsen var antall produkter merket med nøkkelhull størst i 2016. Det var en 9 % reduksjon i antall produkter fra 2016 til 2017. Antall nøkkelhullsmerkede produkter i 2018 ble redusert ytterligere (til 1807 produkter, ned 13 %). Det ble kommentert at nedgang i antall produkter kan være en langtidskonsekvens fra endrede kriterier for bruk, men av tallene ser man at de produktkategoriene som har hatt størst nedgang er blant de kategoriene med minst innstramminger i forrige revisjon av kriteriene. Et innspill er å se på muligheten for å øke antall kategorier som kan benytte nøkkelhullsmerket.

Helsemyndighetene ønsker et stort utbud av produkter merket med nøkkelhull, også til serveringsbransjen, og kommer til å ha et stort fokus på nøkkelhullet fremover. Det er utviklet en Nordisk varemerkevarestrategi for nøkkelhullet med tiltak som vil gå over flere år. Nøkkelhullet fyller 10 år i Norge og Danmark i år, og 30 år i Sverige. Dette vil bli markert. Verdens helseorganisasjon (WHO) har tatt initiativ til et internasjonalt nettverk for å fremme bruk av merkeordninger på forsiden av emballasje som kan påvirke forbruker i positiv retning. Norge deltar i dette arbeidet.

Intensjonsavtalen ble presentert som Norges «Best Practice on Nutrition in the fight against NCDs» den 16. November 2018. Møtet var i regi av syvlandsgruppen om utenrikspolitikk og global helse (Foreign Policy and Global Health Initiative) som ble etablert i 2007 av blant annet daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre. Syvlandsgruppen har sendt et forslag til resolusjon om ernæring og helse til FNs generalforsamling neste år. Under møtet ble det servert en **#MerAv-meny** (grove fiskeburgere med torsk og råkostsalat) i WHO's kantine.

WHO utvikler et verktøy for samarbeid med privat næringsliv innenfor ernæringsfeltet. Mange land ønsker og ser behovet for mer samarbeid, men de trenger et godt verktøy for å unngå interessekonflikter og vurdere risiko. Norge deltok i møte 4. februar hvor våre erfaringer med intensjonsavtalen ble presentert. Les mer om utkast til verktøy og prosessen på [WHO sine nettsider](#).

Sak 02/19 Status og fremdrift for innsatsområdene 1-4

- a) **Innsatsområde 1, salt:** Saltpartnerskapet videreføres ut 2021. Signering om videreføring av avtalen gjøres ikke før nye veiledende saltlistemål er satt. En rapport for arbeidet med saltreduksjon i perioden 2015-2018 utarbeides, og det er satt ned en egen arbeidsgruppe for dette. Rapporten inkluderer tall fra Tradesolution 2016-2018, analyser av 200 indikatorartvarer i 2014 og 2018 og en vurdering av aktørenes opplevelse som er gjennomført av Fafo. Rapporten vil bli lansert på halvdagsseminar om salt 11. juni. Seminaret vil være åpent for alle. Rapporten planlegges oversatt til engelsk.
- b) **Innsatsområde 2, tilsatt sukker:** Helsedirektoratet informerte om status. Inntaket av tilsatt sukker er i følge Utviklingen i norsk kosthold 2018 redusert til 11,8 % av energiinntaket i 2017. Dette er ned fra 12,3 % i 2015.

Regjeringen har satt ned et utvalg som skal vurdere avgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer. Arbeidet er omfattende, har kort tidsfrist og skal leveres som en NOU 1. april. 2019. Både medlemmer og mandat for utvalget er publisert på [regjeringen.no](#). Helse- og omsorgsdepartementet sitter i sekretariatet for utvalget som ledes av Finansdepartementet. Helsedirektoratet skal presentere intensjonsavtalen for et sunnere kosthold for utvalget.

Samarbeidet om reduksjon av tilsatt sukker har ligget i bero siden forrige møte i koordineringsgruppen. NHO Mat og Drikke har blitt forespurt før møtet om å kommentere om det er grunnlag for å gjenoppta samarbeidet om redusert inntak av sukker i intensjonsavtalens regi. NHO Mat og Drikke kommenterte at de grunnleggende sett tror på at samarbeid gir de beste resultatene. Samarbeid mellom to ulike parter krever imidlertid respekt for deltakernes grunnleggende interesser. NHO Mat og Drikke kan dessverre ikke se at myndighetene har foretatt seg noe for å reetablere tilliten og grunnlaget for samarbeidet etter budsjettforliket i 2017. I øyeblikket ser mat- og drikkeprodusentene ikke grunnlag for å gjenoppta samarbeidet om redusert inntak av sukker i regi av intensjonsavtalen, men fortsetter arbeidet i egen regi. Det ble understreket at kommentarene retter seg mot det politiske nivået, og ikke mot det samarbeidet som skjer i regi av Koordineringsgruppen.

Bård Gultvedt (NorgesGruppen) fremholdt at han syntes at samarbeidet burde gjenopptas. Utover dette fremkom ingen kommentarer, og møteleder foreslo at saken tas opp igjen i neste møte i mai når NOU-utvalgets vurdering er klar. Alle tilsluttede aktører fortsetter

arbeidet med å redusere innhold av tilsatt sukker i næringsmidler og med å redusere befolkningens inntak av tilsatt sukker hver for seg.

Oppfølging: Status for arbeidet med sukker følges opp i møtet i mai.

- c) **Innsatsområde 3 mettett fett:** Den 30. januar ble det avholdt workshop om mettett fett i regi av NHO MD. Fokuset var status og mål for 2021. De siste tallene for utvikling ble presentert og det ble jobbet i grupper for å svare ut to spørsmål:

1) Hva tenker aktørene om måloppnåelse for 2018, 13 energiprosent (E%) mettett fett. Ifølge utviklingen i norsk kosthold var inntaket av mettett fett i 2017 14,2 E% med en tendens til nedgang fra 14,5 E% i 2015 og 14,3 E% i 2016. Basert på de andre dataene som ble presentert, mente møtedeltakerne at inntaket av mettett fett kanskje var ca. 14 E% i 2018, målt gjennom matforsyningsstatistikk. Deltagerne på møtet mente at det er lite sannsynlig at vi har nådd målet om 13 E% i 2018, men utviklingen går i riktig retning.

2) Hva kan være et realistisk mål for arbeidet med reduksjon av mettett fett i 2021? De deltagende aktørene på møtet var samstemte om å videreføre målet om 13 E% frem til 2021 ville være et realistisk alternativ.

Det kom innspill på at endring av forbruk og vaner er et langsiktig arbeid og at det er viktig med realistiske mål. En utfordring er at forbrukeren generelt har lite kunnskap om forskjellen mellom mettett og umettett fett.

Det ble enighet om at koordineringsgruppen støtter innspill fra workshop 30. januar om at mål for mettett fett bør beholdes og være 13 energiprosent i 2021. Koordineringsgruppens syn tas videre til Helse- og omsorgsdepartementet.

- d) **Innsatsområde 4, sjømat, frukt, grønnsaker og grove kornprodukter.** Norges frukt- og grønnsakgrossisters forbund (NFGF) informerte om status i arbeidet. Det planlegges ny workshop 12. mars som arrangeres hos Helsedirektoratet. [Påmelding her](#). De sektorvise programmene er snart klare hvor blant annet nye tall og innsiktsanalyser vil bli presentert.

Samarbeidet mellom NFGF, Sjømat Norge og BKLF i innsatsområde 4 har bidratt til et felles løft på tvers av bransjer. Det er ønskelig med et fortsatt fokus på #MerAv fra myndighetene – da dette har løftet dette arbeidet ytterligere.

Sjømat Norge, NFGF og BKLF jobber med å lage et styringsdokument for arbeidet i innsatsområdet. Styringsdokumentet er tenkt å inneholde temaer som; formål, organisering, rammen for arbeidet, årshjul, oppgavefordeling, ramme for workshops/seminarer, samt informasjon om oversikt over dokumentarkiv og økonomi.

Møteleder gav honnør til arbeidet i alle innsatsområder.

Sak 03/19 Følgeevaluering – presentasjon av årsrapport for 2017

- a) Fafo presenterte et utkast til årsrapport for tiltak og aktiviteter i 2017 som del av følgeevalueringen av intensjonsavtalen.

Fafo har fokusert på mekanismer med intensjonsavtalen – hvilke tiltak er gjort, deltakernes vurdering av avtalen og helsemyndighetenes rolle. Det er noe over 50 % svarandel. Svarene er representative med unntak av innsatsområde 2: reduksjon av tilsatt sukker. Resultater på tiltak er vektet etter størrelse på bedrift.

Det kom innspill om at rapporten bør være deskriptiv og beskrive dataene på en nøytral måte. Rapporten oppsummeres med en oversikt over hovedfunn. Fafo lager et nytt utkast til rapport som sendes til koordineringsgruppen for kommentarer før endelig godkjenning og publisering. Det ble gitt honnør til Fafo for et godt arbeid.

Sak 04/19 Matvaretabellen – mulighet for samarbeid om oppdatering av innhold

- a) Monica H. Carlsen, førsteamanuensis fra Universitetet i Oslo presenterte saken. Matvaretabellen (MVT) er grunnlag for alt arbeid innen kosthold og helse. Den første norske MVT kom i 1960 og inneholdt 260 matvarer og 13 næringsstoffer. I dag er MVT på nett med 1721 matvarer og inneholder verdier for 53 næringsstoffer hvorav 15 er fettsyrer. Mattilsynet har ansvar for offisiell MVT som oppdateres årlig.

Næringsverdier i MVT oppdateres via direkte eller indirekte metode. Direkte metode – verdiene er fra analyseprosjekt gjennomført for en spesifikk MVT, noe som er svært kostnads- og tidkrevende. Indirekte metode – verdiene lånes fra andre lands MVT, publiserte analyseprosjekter eller vitenskapelig litteratur. Verdier kan også beregnes fra oppskrift, estimeres ut fra andre matvarers næringsinnhold eller samles inn direkte fra industrien.

I arbeid med MVT er det viktig å være kjent med naturlig variasjon av næringsstoffer i mat. Makronæringsstoffer har generelt lite variasjon. Vitaminer og mineraler har større variasjon. Verdiene i MVT skal representere nivå – inkludert all naturlige variasjon i matvaren.

Kostberegningssystemet (KBS) benyttes ved kostholdsundersøkelser i Norge. KBS inneholder ca. 3000 matvarer og overlapper med offisiell MVT for like matvarer. KBS har 14 ulike versjoner av MVT fra 1977 til i dag, noe som er viktig for å kunne fange opp reformuleringer av produkter.

Det kom innspill på at databasen til Tradesolution oppdateres hyppig, men at den kun har data for de deklarete næringsverdiene. Ved bruk av dette datagrunnlaget, kan indirekte metodikk benyttes for å finne de resterende næringsstoffene. Det ble tipset om nettsiden vetduat.no hvor data fra Tradesolution og informasjon på forpakning er offentliggjort.

I industrien beregnes ofte næringsinnhold fra oppskrift. Det er mulig for Mattilsynet og UiO å benytte indirekte metode for å beregne manglende næringsinnhold, slik at nye

produkter og matretter kan legges til MVT/KBS. Dette krever nærmere dialog med bransjen mht. hensyn til konfidensialitet. Flere etterspurte dialog om samarbeid for levering av nye data og oppdatering av eksisterende data som kan inngå i MVT.

Oppfølging: Alle parter har interesse av en oppdatert MVT. Helsedirektoratet fasiliterer videre dialog mellom aktørene, Mattilsynet og UiO. Innspill eller spørsmål om MVT kan sendes til matportalen@mattilsynet.no.

Sak 05/19 Grensehandelsprosjektet som ledes av Folkehelseinstituttet

- a) Helse- og omsorgsdepartementet har satt i gang et prosjekt for å få bedre oversikt over omfang av grensehandel og netthandel på matområdet. De nyeste data som eksisterer er fra 2010-2011. Folkehelseinstituttet (FHI) og Helsedirektoratet har fått i oppdrag å se på dette, hvor FHI har hovedansvar. FHI har sett på data fra AC Nielsen og kontaktet Danmark om tilsvarende problematikk til Tyskland og for å vurdere metodikk som er benyttet der. I Danmark har de et prosjekt for å se på grensehandel og se på grensehandel opp mot avstand til grensa.

For å avdekke omfang av netthandel må annen metodikk benyttes. FHI har tilsvarende oppdrag på tobakk og alkoholområdet og bruker de erfaringene for å se på netthandel av sukker og alkoholfrie drikker.

Det kom spørsmål om grensesnittet mellom grensehandelsprosjektet i regi av FHI og Grensehandelsbarometeret som er foreslått i [stortingsmeldingen om handelsnæringen](#). Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for dette arbeidet og spesifikt hva grensehandelsbarometeret skal dekke er ikke kjent.

Oppfølging: Dette arbeidet følges opp i et senere møte.

Sak 06/19 Initiativ for fremming av fullkorn

- a) Informasjon om initiativet om fremming av fullkorn fra Baker- og konditorbransjens landsforening (BKLF).

BKLF har fått en henvendelse fra Nestlé og Norgesgruppen om et initiativ for fremming av fullkorn. BKLF har hatt møter med Mattilsynet, Forbrukerrådet og Helsedirektoratet om dette initiativet. BKLF informerte om Brødskala'n som er en frivillig merkeordning som eies av BKLF og som 83 % av forbrukere kjenner til. Brødskala'n har både høy tillit og benyttes av mange ved valg av brød i en kjøpsituasjon.

BKLF er positive til å utrede muligheten for å endre merket til "Fullkornskala'n" som kan omfavne flere varegrupper. Et alternativ er å opprette noe tilsvarende Fuldkornspartnerskapet i Danmark.

BKLF jobber med å etablere en arbeidsgruppe med representanter fra bransje og eventuelt Nofima. BKLF ønsker å kartlegge forbrukeropfatning, grensesnitt mot andre merker som

nøkkelhull og fullkornspartnerskap – og planlegger å bruke 2019 som beslutningsgrunnlag for mulighet om utvidet bruk innen januar 2020. Det må foretas avveininger av om merket skal kunne assosieres med Brødskala'n, beregningsmetodikk for bruk, hvilke avgrensninger som skal gjelde og hvordan man skal forholde seg til dagens brødskalamerke.

Oppfølging: Saken følges opp på workshop #MerAv 12. mars og i neste møte i koordineringsgruppen.

Sak 07/19 Matjungelen – mulighet for et offentlig-privat samarbeid i SFO/AKS

- a) Presentasjon av et mulig offentlig-privat samarbeid om mat i SFO/AKS av Folkelig AS. Utgangspunktet var initiativet om "Matagentene" som helseminister Bent Høie, TINE og EAT stod bak. [Matjungelen](#) er et aktivitetsopplegg for barn i SFO/AKS om mat og bærekraft som består av et årshjul med 12 moduler. Matjungelen har også et element av kompetanseheving for SFO-ansatte (matkurs og E-læringsmoduler). Et av målene er å aktivere barn i matlaging. Aktivitetsopplegget er godt evaluert og kvalitetssikret. Matjungelen forankres hos skolesjef i hver enkelt kommune og hos rektor.

Det er et mål om at Matjungelen skal vokse. Både nasjonalt og på sikt til barnehage. Gjensidigestiftelsen har gitt tilslag til midler for 3 år som medfører at omfang kan øke fra dagens 5000 barn per år til 25 000 barn per år. Gjensidigestiftelsen er positive til at flere aktører bidrar – potensialet er 200 000 barn per år.

Helsedirektoratet ønsker å presentere denne muligheten for hele bransjen. Direktoratet kan fasilitere oppfølgingsmøter for de som ønsker å vite mer. Det er også mulig å booke møter direkte med [Kathrine Martinsen](#) i Folkelig AS.

Oppfølging: Helsedirektoratet sender invitasjon og presentasjonen fra møtet til alle aktører i intensjonsavtalen, og kan fasilitere oppfølgingsmøter for aktører som ønsker dette.

Sak 08/19 Dato og saker for neste møte

- a) Neste møte er onsdag 15. mai 2019 kl. 10-13. Forslag til saker:
- Helsedirektoratets arbeid (inkl. kommunikasjon 2019)
 - Status og fremdrift for innsatsområdene inkl. resultater så langt 2019
 - Status for arbeidet med sukker etter NOU-utvalgets innstilling er klar
 - Status – ernæringskriterier i offentlige anbud
 - Rapport til næringslivsgruppa
 - Midtveisevaluering av intensjonsavtalen –
"Innen utgangen av 2019 skal partene foreta en grundig vurdering av status for alle innsatsområder som omfattes av avtalen, herunder om det er behov å foreta endringer i avtalen."
 - Følgeevaluering – foreløpige resultater for 2018 (med forbehold om at dette er klart)
 - Initiativ om fremming av fullkorn - oppfølging

Sak 09/19 Eventuelt

- a) Ingen saker til eventuelt.